

Kvanta primordiální / Chronony jako kvanta

Nápad, že by se „kvantovat“ mohla nejen hmota a energie, ale také prostor a čas, mohl vzniknout jakousi přihlouplou (a nedomyšlenou) analogií, ale může v sobě přece jen něco „věcného“ mít. Když vynikající teoretičtí fyzici opětovně touží po jakémisi „velkém sjednocení“, také nejde jen o nějakou fixní, ale bláznivou myšlenku, ale míří tak směrem, který možná není tak nesmyslný. Hlavním problémem oné posedlosti „kvantování všeho“ se mi zdá sice nevyslovený, ale zřejmě sdílený předpoklad, že ta nejmenší kvanta musí od sebe být oddělena docela podobně tomu, jak pro nás je oddělená hmota od energie, ale také od prostoru a od času. Proto není od místa se tázat, zda právě na té „primordiální“ úrovni nedochází k sjednocení (přesněji, zda tam nemusíme předpokládat nějaké původní, „originérní“ sjednocení, zatímco později – na vyšších úrovních – „dochází“ k onomu roz-dělování, k oné pluralizaci něčeho původně zcela sjednoceného). Pokusme se domyslet tento nápad, abychom viděli, kam by to vedlo. Původní, „primordiální“ kvanta by pro nás představovala nejen nejmenší „částičky“ (ale později bychom museli nahlédnout, že vlastně nejde a nemůže jít o „partikule“, nýbrž o nejmenší „události“) hmoty/energie, ale také nejmenší „kousky“ prostoru i času (a možná ještě i lecčeho dalšího. To bychom však nemohli a nesměli chápat tak, že tam nějaká neznámá „síla“ drží pohromadě tu „hmotovost“ a „energetičnost“ (či „-ovost“) s onou minimální „prostorovostí“ a „časovostí“, takže ve „skutečnosti“ by tam nic z toho ještě nebylo odděleno ani vyděleno – k vydělování dochází až později, dodatečně, až v širším (nejspíš velmi širokém) „kontextu“, tedy ve „světě“ (také lze říci: až „masově“, tedy „statisticky“ – a ještě lépe, byť „po staru“: reálně, na rozdíl od virtuálně). Pokud by tomu bylo nějak takto, je zřejmé, že všechny ty pokusy o kvantování nejrůznějších „makrojevů“ (makro-fenoménů), jak je známe ze své zkušenosti, má tu základní vadu, že uvažuje stále o oddělenosti, separovanosti jednotlivých „aspektů“, ale neuvažuje o možnosti jakéhosi „velkého sjednocení“ právě na té nejnížší, totiž „primordiální“ úrovni.

(Písek, 120501-1.)